

Warszawa, dnia 4 września 2023 r.

Poz. 912

**UCHWAŁA NR 62/2023
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 17 sierpnia 2023 r.

w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r.

Na podstawie art. 161 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej: *S. Marciniak*

Załącznik do uchwały nr 62/2023 Państwowej Komisji
Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. (M.P. poz. 912)

**WYTYCZNE DLA OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH DOTYCZĄCE PRZYJMOWANIA ZGŁOSZEŃ
I REJESTRACJI LIST KANDYDATÓW NA POSŁÓW I KANDYDATÓW NA SENATORA W WYBORACH
DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 15 PAŹDZIERNIKA 2023 R.**

I. Postanowienia ogólne

1. Okręgowa komisja wyborcza, zwana dalej „komisją”, ustala na pierwszym posiedzeniu działania związane z przyjmowaniem zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora, uwzględniając, że większość zgłoszeń jest dokonywana w okresie bezpośrednio poprzedzającym upływ terminu do ich dokonania. Dyżury w celu przyjmowania zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora komisja pełni we wszystkie dni powszednie oraz w ostatnią sobotę poprzedzającą upływ terminu zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora, tj. 2 września 2023 r. Informację o miejscu, dniach i godzinach dyżurów, a także o danych kontaktowych komisji podaje się do publicznej wiadomości przez wywieszenie w siedzibie komisji oraz umieszczenie na stronie internetowej delegatury Krajowego Biura Wyborczego obsługującej daną komisję.
2. Dokumenty związane z przyjmowaniem zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora oraz rejestracją list i kandydatów sporządzane są według wzorów określonych uchwałą nr 84/2019 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie ustalenia wzorów potwierdzenia zgłoszenia listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia kandydata na senatora i protokołu rejestracji kandydata na senatora (M.P. poz. 831).
3. Przy wykonywaniu swoich zadań, w tym w szczególności przy przyjmowaniu zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora oraz rejestracji list i kandydatów, komisja ma obowiązek wykorzystywać system informatyczny Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) dostarczony przez Krajowe Biuro Wyborcze, za pomocą którego gromadzone są dane i tworzone są dokumenty, o których mowa w pkt 2, zwany dalej „systemem informatycznym”.

Komisja zobowiązana jest do niezwłocznego wprowadzenia do systemu informatycznego informacji o zgłoszonych i zarejestrowanych listach kandydatów na posłów oraz kandydatach na senatora.

4. W sprawach niżej wymienionych komisja podejmuje postanowienia w formie odrębnej uchwały:
 - 1) wezwanie do usunięcia wad zgłoszenia oraz do uzupełnienia wykazu podpisów wyborców popierających zgłoszenie [art. 215 § 3 i 5, art. 216 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497); dalej powoływane przepisy dotyczą tej ustawy];
 - 2) odmowa rejestracji listy kandydatów na posłów bądź poszczególnych kandydatów z tej listy lub kandydata na senatora (art. 215 § 3 i 5, art. 216 § 2, art. 217 § 2);
 - 3) skreślenie kandydata z zarejestrowanej listy kandydatów na posłów (art. 222 § 1) lub skreślenie kandydata na senatora (art. 222 § 1 i 4);
 - 4) uzupełnienie zarejestrowanej listy kandydatów na posłów (art. 222 § 2);
 - 5) unieważnienie rejestracji listy kandydatów na posłów (art. 222 § 3 i 4).

Uchwały w tych sprawach wymagają uzasadnienia, a gdy przysługuje od nich środek prawny – także zamieszczenia stosownego pouczenia. Niezwłocznie po podjęciu uchwały komisja przekazuje ją osobie zgłaszającej listę i Państwowej Komisji Wyborczej.

II. Przyjmowanie zgłoszeń list kandydatów na posłów

1. Komisja, wykonując czynności związane z przyjmowaniem zgłoszeń list kandydatów na posłów, powinna mieć na uwadze, że:
 - 1) prawo do zgłoszenia list kandydatów na posłów mają tylko te komitety wyborcze, które uzyskały od Państwowej Komisji Wyborczej uchwałę w sprawie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w celu zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora lub tylko w celu zgłaszania list kandydatów na posłów (art. 98). Bieżąca informacja o tych komitetach dostępna będzie na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl, a także w systemie informatycznym;

2) komitet wyborczy może zgłosić w okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów na posłów, liczba zaś kandydatów na liście nie może być mniejsza niż liczba posłów wybieranych w tym okręgu i większa niż dwukrotność tej liczby. Ponadto na liście kandydatów:

- a) liczba kandydatów – kobiet nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście,
- b) liczba kandydatów – mężczyzn nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście.

Jeżeli w wyniku obliczeń okaże się, że 35% liczby wszystkich kandydatów na liście jest liczbą ułamkową, wówczas należy dokonać zaokrąglenia w górę.

Przykładowo, jeżeli w okręgu wyborczym wybieranych jest 12 posłów, wówczas na liście może zostać zgłoszonych nie mniej niż 12 kandydatów i nie więcej niż 24 kandydatów. Jeżeli na liście zgłoszono np. 15 kandydatów, wówczas 35% liczby wszystkich kandydatów stanowi 5,25. Dlatego też liczba kandydatów – kobiet zgłaszanych na takiej liście nie może być mniejsza niż 6 i liczba kandydatów – mężczyzn nie może być mniejsza niż 6 (art. 208 § 1, art. 211 § 2 i 3);

3) kandydat na posła może być zgłoszony tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów na posłów (art. 208 § 2);

4) nie można kandydować równocześnie na posła i na senatora (art. 193 § 2);

5) kandydatem na posła może być tylko obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów osiągnął wiek 21 lat (art. 99 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);

6) nie może być kandydatem na posła osoba:

- a) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- b) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- c) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu,
- d) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- e) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 342, 497 i 1195);

7) lista kandydatów na posłów musi być poparta podpisami co najmniej 5000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym (art. 210 § 1), przy czym przez adres zamieszkania należy rozumieć adres, pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania;

8) komitet wyborczy, który zgłosił listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów wyborczych na podstawie podpisów wyborców popierających listę, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców, na podstawie załączonego do zgłoszenia oświadczenia o skorzystaniu z tego uprawnienia (art. 210 § 2 i art. 212 § 5 pkt 1). Zgłoszenia list kandydatów przez komitety wyborcze bez podpisów poparcia uznaje się za skuteczne, jeżeli listy kandydatów zgłoszone na podstawie podpisów zostaną zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych (art. 210 § 2).

2. Zgłoszenie, na piśmie, listy kandydatów na posłów powinno być doręczone komisji osobiście przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną, najpóźniej do godz. 16.00 w dniu 6 września 2023 r. (art. 211 § 1 i 4).

Przyjmowanie dokumentów zgłoszenia komisja może powierzyć wyznaczonym osobom, w szczególności członkom komisji, komisarzom wyborczym niepowołanym w skład komisji, pracownikom delegatur Krajowego Biura Wyborczego lub innym osobom wskazanym przez dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Przyjmujący zgłoszenie sprawdzają w obecności zgłaszającego, czy zostało ono złożone przez uprawnioną osobę i czy spełnia warunki określone w art. 211 § 2 i 3 oraz art. 212, numerują i opatrują pieczęcią komisji arkusze wykazu podpisów, a następnie wydają potwierdzenie zgłoszenia listy kandydatów na posłów. Potwierdzenie musi zostać wypełnione w całości, a w szczególności musi zostać wskazana data i orientacyjna godzina rozpoczęcia sprawdzania wykazu podpisów. Potwierdzenie podpisuje członek komisji. Zgłaszającego listę należy poinformować, że może być obecny (lub osoba przez niego upoważniona) przy sprawdzaniu wykazu podpisów. Jednakże jego nieobecność (lub osoby przez niego pisemnie upoważnionej) nie wstrzymuje tych czynności.

3. Po przyjęciu zgłoszenia niedopuszczalne jest dokonywanie jakichkolwiek zmian na liście kandydatów na posłów (art. 212 § 6).

4. Niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia komisja bada je w regulaminowym składzie i ustala, czy zgłoszenie spełnia ustawowe wymagania. Wykonanie czynności technicznych związanych z badaniem zgłoszenia, a w szczególności ze sprawdzaniem wykazów podpisów, komisja może powierzyć osobom, o których mowa w pkt 2 zdanie drugie.

Odroczenie badania jest dopuszczalne wyłącznie w przypadku, gdy z uwagi na dużą liczbę zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora komisja nie ma możliwości niezwłocznego przystąpienia do badania. Jednakże w takim przypadku badanie zgłoszenia i rozstrzygnięcie w jego sprawie musi nastąpić nie później niż 3. dnia po przyjęciu zgłoszenia. Ponadto w przypadku zgłoszenia listy kandydatów na posłów bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców, na podstawie oświadczenia o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2, przez komitet wyborczy, którego listy kandydatów zgłoszone na podstawie podpisów poparcia nie zostały jeszcze zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych (tj. 21), komisja przyjmuje zgłoszenie, lecz wstrzymuje się z jego rozpatrzeniem do czasu ustalenia przez Państwową Komisję Wyborczą, czy dany komitet spełnia warunek określony w art. 210 § 2 zdanie pierwsze.

Aktualny wykaz komitetów, których listy kandydatów zostały zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych na podstawie podpisów wyborców popierających listę, dostępny będzie na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl.

Obowiązkowymi elementami zgłoszenia są:

- 1) nazwa i adres komitetu wyborczego, numer okręgu wyborczego, w którym zgłaszana jest lista kandydatów na posłów, oraz nazwisko i adres pełnomocnika wyborczego komitetu, a gdy zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego – również udzielone jej upoważnienie, zawierające dane określone w art. 211 § 4. Upoważnienie powinno być opatrzone datą wystawienia i podpisem pełnomocnika;
- 2) dane zgłoszonych kandydatów: ich nazwiska, imiona (zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji ludności), zawód i miejsce zamieszkania (miejscowość) oraz oznaczenie kandydata nazwą lub skrótem nazwy partii, której jest on członkiem (oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje), albo oznaczenie, że nie należy do partii politycznej. Brak w zgłoszeniu informacji o przynależności kandydata do partii politycznej, bez wyraźnego wskazania, że nie jest on członkiem żadnej partii, należy traktować jako nieudzielenie informacji w tym zakresie, co stanowi wadę zgłoszenia. Gdyby przy nazwisku kandydata była wskazana przynależność do więcej niż jednej partii, oznaczenie jego przynależności do jednej z nich wskazuje zgłaszający.

Zgłaszający może wносить również o umieszczenie przy nazwisku kandydata niebędącego członkiem partii politycznej oznaczenia, że jest on popierany przez partię polityczną, wskazując nazwę bądź skrót nazwy tej partii. Wniosek w tej sprawie może być złożony tylko wraz ze zgłoszeniem. Fakt udzielenia poparcia powinien być potwierdzony na piśmie przez właściwy statutowy organ danej partii. Potwierdzenia może dokonać również terenowy organ statutowy partii, jeśli jest do tego uprawniony na podstawie statutu partii lub otrzymał pisemne upoważnienie od właściwego organu statutowego. Kandydat może być oznaczony nazwą lub skrótem nazwy tylko jednej partii; oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 212 § 1–3);

- 3) wskazanie oznaczenia listy kandydatów na posłów na urzędowych obwieszczeniach i kartach do głosowania. Oznaczeniem jest nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego w takim brzmieniu, jakie wynika z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomienia. Oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 212 § 4). Jeżeli w uchwale w sprawie przyjęcia zawiadomienia nie ma skrótu nazwy komitetu, komisja nie uwzględnia wniosku o oznaczenie listy kandydatów na posłów skrótem nazwy tego komitetu. Jeśli zgłaszający nie wskaże sposobu oznaczenia, komisja oznacza listę kandydatów na posłów pełną nazwą komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem że nie przekracza ona 45 znaków drukarskich, wliczając spacje. W odmiennym przypadku komisja wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną do usunięcia wady zgłoszenia.

5. Do zgłoszenia muszą być załączone wymienione poniżej dokumenty:

- 1) wykaz co najmniej 5000 podpisów wyborców stale zamieszkałych w tym okręgu wyborczym (tj. ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania w gminie z obszaru danego okręgu wyborczego), w którym dana lista jest zgłaszana, popierających zgłoszenie listy kandydatów na posłów wraz z oświadczeniem o liczbie złożonych podpisów albo oświadczenie o skorzystaniu przez komitet wyborczy z uprawnienia do zgłaszania list bez poparcia podpisami wyborców (art. 212 § 5 pkt 1). Sprawdzając prawidłowość złożenia wymaganej liczby podpisów, komisja zwraca uwagę, czy każda strona wykazu odpowiada ustawowym wymogom (art. 209 § 2 i 3), tj. m.in. czy każda karta wykazu zawiera nazwę komitetu wyborczego oraz właściwą adnotację dotyczącą udzielanego poparcia. Wskazanie na wykazie podpisów poparcia skrótu nazwy komitetu wyborczego zamiast jego pełnej nazwy, w tym także w adnotacji dotyczącej udzielanego poparcia, komisja uznaje za prawidłowe, z zastrzeżeniem że skrót ten wynika z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu danego komitetu wyborczego.

Jeśli strona z wymaganymi danymi zespolona będzie ze stroną bez tych danych, podpisy od miejsca zespolenia traktuje się jako złożone wadliwie.

Jeżeli wykaz sporządzono na kartach dwustronnych, pierwsza strona takiej karty musi odpowiadać wymogom ustawowym, natomiast druga może zawierać wyłącznie dane i podpisy wyborców udzielających poparcia zgłoszeniu listy. Strony wykazu powinny być złożone w oryginale. Wypełnione strony wykazu będące kopiami traktuje się jako wadliwe.

Czytelnie wpisane powinny być wszystkie dane wyborcy udzielającego poparcia objęte wykazem, tj.:

- a) nazwisko,
- b) imię (a nie jego pierwsza litera),
- c) adres zamieszkania, **pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania**. W przypadku wskazania adresu niezgodnego z adresem ujęcia w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania adres należy uznać za wadliwy. Podawany w wykazie adres zamieszkania musi obejmować:

- miejscowość,
- ulicę,
- numer domu i numer mieszkania, a w miejscowościach, w których nie ma ulic – numer domu (posesji) i numer lokalu lub tylko numer domu (w przypadku braku odrębnie numerowanych lokali).

Nie jest wymagane podawanie kodu pocztowego. Za prawidłowo udzielone poparcie uznaje się także, gdy zamiast wskazania pełnego brzmienia nazwy miejscowości w rubryce „Adres zamieszkania” popierający posłuży się powszechnie używanym i jednoznacznie rozumianym skrótem tej nazwy, a inne dane dotyczące adresu zamieszkania (nazwa ulicy, numer domu, numer lokalu) zostały podane zgodnie z wymaganiami. Za prawidłowo udzielone poparcie należy uznać również takie, w którym zamiast dokładnego podania adresu zamieszkania w rubryce na to przeznaczonej postawiono znak odnośnika do adresu wskazanego w pozycji bezpośrednio wyżej umieszczonej w wykazie podpisów, jeżeli osoby wymienione w tych pozycjach zamieszkują pod tym samym adresem,

- d) numer PESEL,
- e) **data udzielenia poparcia**,
- f) jego własnoręczny podpis.

Do weryfikacji podpisów wykorzystuje się Centralny Rejestr Wyborców za pomocą programu Poparcie udostępnionego przez Krajowe Biuro Wyborcze. Sprawdzanie wykazu podpisów musi być wykonane w taki sposób, aby w razie potrzeby możliwe było sporządzenie zestawienia wszystkich wad podpisów ze wskazaniem stron i pozycji na danej stronie wykazu, pod którą znajduje się wadliwy podpis, z podaniem rodzaju wady ustalonej dla tej pozycji. Zbiorcze ustalenia dotyczące weryfikacji wykazu podpisów podaje się w protokole wewnętrznym badania wykazu obejmującym: ogółem liczbę osób, które złożyły podpisy, liczbę podpisów złożonych wadliwie z podziałem według rodzaju wad oraz liczbę wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia;

- 2) pisemna zgoda każdego kandydata na kandydowanie w danych wyborach z danej listy kandydatów, tj. wskazanie numeru okręgu wyborczego, w którym będzie kandydował, oraz nazwy komitetu wyborczego, który będzie zgłaszał jego kandydaturę. Zgoda na kandydowanie powinna zawierać dane, o których mowa w art. 212 § 5 pkt 2;
- 3) oświadczenie każdego kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. w przedmiocie pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (art. 212 § 5 pkt 3).

Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego kompletny załącznik nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

Kandydat, który nie pracował albo nie pełnił służby albo nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., wypełnia tylko pierwszą stronę części A formularza Oświadczenia lustracyjnego oraz załącza, pozostawiając puste (niewypełnione), pozostałe strony części A. Prawidłowe wypełnienie polega na podaniu wymaganych informacji o charakterze osobowo-ewidencyjnym oraz podkreśleniu właściwej treści Oświadczenia (np. nie pracowałem/nie pracowałam itd.).

Kandydat, który odpowiednio pracował, pełnił służbę lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., wypełnia następną stronę części A formularza Oświadczenia lustracyjnego oraz część B.

Oświadczenia lustracyjne zawierające błędy formalne (brak podpisu, sprzeczność w treści, tj. wypełniona i podpisana część negatywna i pozytywna Oświadczenia albo złożone na formularzu obowiązującym do 13 września 2007 r. lub nieprawidłowo wypełnione) nie będą przyjmowane do zasobu Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Stanowią one wadę zgłoszenia. Nie stanowią wady zgłoszenia niepodanie w Oświadczeniu nazwiska rodzowego przez kandydata – mężczyznę, jeżeli nazwisko, którego używa, jest takie samo.

Jeżeli kandydat uprzednio (np. w związku z wcześniejszym kandydowaniem w wyborach) złożył Oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru, zamiast Oświadczenia lustracyjnego składa Informację o złożeniu oświadczenia lustracyjnego, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2a do powołanej ustawy.

Z obowiązku złożenia Oświadczenia lustracyjnego lub Informacji o złożeniu oświadczenia zwolnieni są kandydaci urodzeni 1 sierpnia 1972 r. i później;

- 4) pisemne oświadczenie każdego kandydata o posiadaniu prawa wybieralności (art. 212 § 5 pkt 4).
6. Niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia listy kandydatów na posłów komisja występuje do Ministra Sprawiedliwości zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydatach z tej listy (art. 214). Do przygotowania wystąpienia komisja korzysta z systemu informatycznego.

III. Przyjmowanie zgłoszeń kandydatów na senatora

1. Komisja, wykonując czynności związane z przyjmowaniem zgłoszeń kandydatów na senatora, powinna mieć na uwadze, że:
 - 1) prawo do zgłoszenia kandydatów na senatora mają tylko te komitety wyborcze, które uzyskały od Państwowej Komisji Wyborczej uchwałę w sprawie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w celu zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora lub tylko w celu zgłaszania kandydatów na senatora (art. 98). Bieżąca informacja o tych komitetach jest dostępna na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl, a także w systemie informatycznym;
 - 2) komitet wyborczy może w okręgu wyborczym zgłosić tylko jednego kandydata na senatora (art. 264 § 1);
 - 3) kandydat na senatora może być zgłoszony tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko w ramach zgłoszenia przez jeden komitet wyborczy (art. 264 § 2);
 - 4) nie można kandydować równocześnie na posła i na senatora (art. 193 § 2);
 - 5) kandydatem na senatora może być tylko obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów osiągnął wiek 30 lat (art. 99 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Nie może być kandydatem na senatora osoba:
 - a) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
 - b) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
 - c) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu,
 - d) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
 - e) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;
 - 6) zgłoszenie kandydata na senatora wymaga poparcia podpisami co najmniej 2000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym (art. 265 § 1 i 5), przy czym przez adres zamieszkania należy rozumieć adres, pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania.
2. Zgłoszenie, na piśmie, kandydata na senatora powinno być doręczone komisji osobiście przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną, najpóźniej **do godz. 16.00 w dniu 6 września 2023 r.** (art. 211 § 1 i 4).

Przyjmowanie dokumentów zgłoszenia komisja może powierzyć wyznaczonym osobom, w szczególności członkom komisji, komisarzom wyborczym niepowołanym w skład komisji, pracownikom delegatur Krajowego Biura Wyborczego lub innym osobom wskazanym przez dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Przyjmujący zgłoszenie sprawdzają w obecności zgłaszającego, czy zostało ono złożone przez uprawnioną osobę i czy spełnia warunki określone w art. 212 i art. 264, numerują i opatrują pieczęcią komisji arkusze wykazu podpisów, a następnie wydają potwierdzenie zgłoszenia kandydata na senatora. Potwierdzenie musi zostać wypełnione w całości, a w szczególności musi zostać wskazana data i orientacyjna godzina rozpoczęcia sprawdzania wykazu podpisów. Potwierdzenie podpisuje członek komisji. Zgłaszającego kandydata należy poinformować, że może być obecny (lub osoba przez niego pisemnie upoważniona) przy sprawdzaniu wykazu podpisów. Jednakże jego nieobecność (lub osoby przez niego upoważnionej) nie wstrzymuje tych czynności.

3. Po przyjęciu zgłoszenia kandydata na senatora niedopuszczalne jest dokonywanie jakichkolwiek zmian w zgłoszeniu (art. 212 § 6).
4. Niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia komisja bada je w regulaminowym składzie i ustala, czy zgłoszenie spełnia ustawowe wymagania. Wykonanie czynności technicznych związanych z badaniem zgłoszenia, a w szczególności ze sprawdzaniem wykazów podpisów, komisja może powierzyć osobom, o których mowa w pkt III.2 zdanie drugie. Odroczenie badania jest dopuszczalne wyłącznie w przypadku, gdy z uwagi na dużą liczbę zgłoszeń list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora komisja nie ma możliwości niezwłocznego przystąpienia do badania. Jednakże w takim przypadku badanie zgłoszenia i rozstrzygnięcie w jego sprawie musi nastąpić nie później niż 3. dnia po przyjęciu zgłoszenia.

Obowiązkowymi elementami zgłoszenia są:

- 1) nazwa i adres komitetu wyborczego, numer okręgu wyborczego, w którym zgłaszany jest kandydat na senatora, oraz nazwisko i adres pełnomocnika wyborczego komitetu, a gdy zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego – również udzielone jej upoważnienie, zawierające dane określone w art. 211 § 4. Upoważnienie powinno być opatrzone datą wystawienia i podpisem pełnomocnika;
- 2) dane zgłoszonego kandydata: nazwisko, imię (imiona – zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji ludności), zawód i miejsce zamieszkania (miejscowość) oraz oznaczenie kandydata nazwą lub skrótem nazwy partii, której jest on członkiem (oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje), albo oznaczenie, że nie należy do partii politycznej. Brak w zgłoszeniu informacji o przynależności kandydata do partii politycznej, bez wyraźnego wskazania, że nie jest on członkiem żadnej partii, należy traktować jako nieudzielenie informacji w tym zakresie, co stanowi wadę zgłoszenia. Gdyby przy nazwisku kandydata była wskazana przynależność do więcej niż jednej partii, oznaczenie jego przynależności do jednej z nich wskazuje zgłaszający.

Zgłaszający może wносить również o umieszczenie przy nazwisku kandydata niebędącego członkiem partii politycznej oznaczenia, że jest on popierany przez partię polityczną, wskazując nazwę bądź skrót nazwy tej partii. Wniosek w tej sprawie może być złożony tylko wraz ze zgłoszeniem. Fakt udzielenia poparcia powinien być potwierdzony na piśmie przez właściwy statutowy organ danej partii. Potwierdzenia może dokonać również terenowy organ statutowy partii, jeśli jest do tego uprawniony na podstawie statutu partii lub otrzymał pisemne upoważnienie od właściwego organu statutowego. Kandydat może być oznaczony nazwą lub skrótem nazwy tylko jednej partii; oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 212 § 1–3);

- 3) wskazanie oznaczenia kandydata na senatora na urzędowych obwieszczeniach i kartach do głosowania. Oznaczeniem jest nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego w takim brzmieniu, jakie wynika z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomienia. Oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 212 § 4). Jeżeli w uchwale w sprawie przyjęcia zawiadomienia nie ma skrótu nazwy komitetu, komisja nie uwzględnia wniosku o oznaczenie kandydata na senatora skrótem nazwy tego komitetu. Jeśli zgłaszający nie wskaże sposobu oznaczenia, komisja oznacza kandydata na senatora pełną nazwą komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem że nie przekracza ona 45 znaków drukarskich, wliczając spacje. W odmiennym przypadku komisja wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną do usunięcia wady zgłoszenia.
5. Do zgłoszenia muszą być załączone wymienione poniżej dokumenty:
 - 1) wykaz co najmniej 2000 podpisów wyborców stale zamieszkałych w tym okręgu wyborczym [tj. ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania w gminie (dzielnicy) z obszaru danego okręgu wyborczego], w którym dany kandydat jest zgłaszany, popierających zgłoszenie kandydata na senatora wraz z oświadczeniem o liczbie złożonych podpisów (art. 212 § 5 pkt 1 i art. 265 § 1).

Sprawdzając prawidłowość złożenia wymaganej liczby podpisów, komisja zwraca uwagę, czy każda strona wykazu odpowiada ustawowym wymogom (art. 265 § 3 i 4), tj. m.in. czy każda karta wykazu zawiera nazwę komitetu wyborczego oraz właściwą adnotację dotyczącą udzielanego poparcia. Wskazanie na wykazie podpisów poparcia skrótu nazwy komitetu wyborczego zamiast jego pełnej nazwy, w tym także w adnotacji dotyczącej udzielanego poparcia, komisja uznaje za prawidłowe, z zastrzeżeniem że skrót ten wynika z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu danego komitetu wyborczego. Jeśli strona z wymaganymi danymi zespolona będzie ze stroną bez tych danych, podpisy od miejsca zespolenia traktuje się jako złożone wadliwie. Jeżeli wykaz sporządzono na kartach dwustronnych, pierwsza strona takiej karty musi odpowiadać wymogom ustawowym, natomiast druga może zawierać wyłącznie dane i podpisy wyborców udzielających poparcia zgłoszeniu kandydata. Strony wykazu powinny być złożone w oryginale. Wypełnione strony wykazu będące kopiami traktuje się jako wadliwe.

Czytelnie wpisane powinny być wszystkie dane wyborcy udzielającego poparcia objęte wykazem, tj.:

- a) nazwisko,
- b) imię (a nie jego pierwsza litera),
- c) adres zamieszkania, **pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania.** W przypadku wskazania adresu niezgodnego z adresem ujęcia w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania adres należy uznać za wadliwy. Podawany w wykazie adres zamieszkania musi obejmować:
 - miejscowość,
 - ulicę,
 - numer domu i numer mieszkania, a w miejscowościach, w których nie ma ulic – numer domu (posesji) i numer lokalu lub tylko numer domu (w przypadku braku odrębnie numerowanych lokali).

Nie jest wymagane podawanie kodu pocztowego. Za prawidłowo udzielone poparcie uznaje się także, gdy zamiast wskazania pełnego brzmienia nazwy miejscowości w rubryce „Adres zamieszkania” popierający posłuży się powszechnie używanym i jednoznacznie rozumianym skrótem tej nazwy, a inne dane dotyczące adresu zamieszkania (nazwa ulicy, numer domu, numer lokalu) zostały podane zgodnie z wymaganiami. Za prawidłowo udzielone poparcie należy uznać również takie, w którym zamiast dokładnego podania adresu zamieszkania w rubryce na to przeznaczonej postawiono znak odnośnika do adresu wskazanego w pozycji bezpośrednio wyżej umieszczonej w wykazie podpisów, jeżeli osoby wymienione w tych pozycjach zamieszkują pod tym samym adresem,

- d) numer PESEL,
- e) **data udzielenia poparcia,**
- f) jego własnoręczny podpis.

Do weryfikacji podpisów wykorzystuje się Centralny Rejestr Wyborców za pomocą programu Poparcie udostępnionego przez Krajowe Biuro Wyborcze. Sprawdzanie wykazu podpisów musi być wykonane w taki sposób, aby w razie potrzeby możliwe było sporządzenie zestawienia wszystkich wad podpisów ze wskazaniem stron i pozycji na danej stronie wykazu, pod którą znajduje się wadliwy podpis, z podaniem rodzaju wady ustalonej dla tej pozycji. Zbiorcze ustalenia dotyczące weryfikacji wykazu podpisów podaje się w protokole wewnętrznym badania wykazu obejmującym: ogółem liczbę osób, które złożyły podpisy, liczbę podpisów złożonych wadliwie z podziałem według rodzaju wad oraz liczbę wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia;

- 2) pisemna zgoda kandydata na kandydowanie w danych wyborach ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego, w którym będzie kandydował, oraz nazwy komitetu wyborczego, który będzie zgłaszał jego kandydaturę. Zgoda na kandydowanie powinna zawierać dane, o których mowa w art. 212 § 5 pkt 2;
- 3) oświadczenie kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. w przedmiocie pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. (art. 212 § 5 pkt 3).

Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego kompletny załącznik nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

Kandydat, który nie pracował albo nie pełnił służby albo nie był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., wypełnia tylko pierwszą stronę części A formularza Oświadczenia lustracyjnego oraz załącza, pozostawiając puste (niewypełnione), pozostałe strony części A. Prawidłowe wypełnienie polega na podaniu wymaganych informacji o charakterze osobowo-ewidencyjnym oraz podkreśleniu właściwej treści Oświadczenia (np. nie pracowałem/nie pracowałam itd.).

Kandydat, który odpowiednio pracował, pełnił służbę lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., wypełnia następną stronę części A formularza Oświadczenia lustracyjnego oraz część B.

Oświadczenia lustracyjne zawierające błędy formalne (brak podpisu, sprzeczność w treści, tj. wypełniona i podpisana część negatywna i pozytywna Oświadczenia albo złożone na formularzu obowiązującym do 13 września 2007 r. lub nieprawidłowo wypełnione) nie będą przyjmowane do zasobu Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Stanowią one wadę zgłoszenia. Nie stanowią wady zgłoszenia niepodanie w Oświadczeniu nazwiska rodzowego przez kandydata – mężczyznę, jeżeli nazwisko, którego używa, jest takie samo.

Jeżeli kandydat uprzednio (np. w związku z wcześniejszym kandydowaniem w wyborach) złożył Oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru, zamiast Oświadczenia lustracyjnego składa Informację o złożeniu oświadczenia lustracyjnego, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2a do powołanej ustawy.

Z obowiązku złożenia Oświadczenia lustracyjnego lub Informacji o złożeniu oświadczenia zwolnieni są kandydaci urodzeni 1 sierpnia 1972 r. i później;

- 4) pisemne oświadczenie kandydata o posiadaniu prawa wybieralności (art. 212 § 5 pkt 4).
6. Niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia kandydata na senatora komisja występuje do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydacie na senatora (art. 214). Do przygotowania wystąpienia komisja korzysta z systemu informatycznego.

IV. Rejestracja list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora

1. Po ustaleniu prawidłowości dokumentów zgłoszenia i wymaganego poparcia wyborców wyrażonego w wykazie podpisów komisja postanawia o zarejestrowaniu listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora. W razie stwierdzenia wad dokumentów lub braku wymaganego poparcia wyborców komisja postanawia o wezwaniu do usunięcia wad zgłoszenia lub uzupełnienia wykazu podpisów bądź też o odmowie rejestracji listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora (art. 215, art. 216, art. 217 § 2). W przypadku odmowy rejestracji listy kandydatów na posłów lub kandydatów na senatora komisja, po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej lub nieuwzględnieniu odwołania przez Państwową Komisję Wyborczą, odsyła kandydatom złożone przez nich Oświadczenia lub Informacje, o których mowa w art. 212 § 5 pkt 3.
2. Jeżeli dokumenty zgłoszenia i wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie spełniają ustawowo określone warunki, komisja sporządza niezwłocznie, w trzech egzemplarzach, protokół rejestracji listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora. Jeden egzemplarz protokołu komisja doręcza zgłaszającemu, drugi, wraz z Oświadczeniami i Informacjami przewidzianymi w art. 212 § 5 pkt 3, przesyła niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, a trzeci pozostaje w dokumentacji komisji. Brak odpowiedzi na zapytania, o których mowa w pkt II.6 i III.6, nie wstrzymuje rejestracji listy kandydatów na posłów i kandydata na senatora.
3. Komisja, stwierdzając wady zgłoszenia inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców (np. niekompletne dokumenty zgłoszenia bądź błędy w tych dokumentach), wzywa osobę zgłaszającą do ich usunięcia w terminie 3 dni, a jeśli wady nie zostaną usunięte w terminie – odmawia rejestracji listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora. Analogicznie komisja postępuje, gdy wada zgłoszenia listy kandydatów na posłów polega na niespełnieniu wymogu, o którym mowa w art. 211 § 3. Przy usuwaniu tej wady nie obowiązują zakazy określone w art. 212 § 6, tj. zakaz uzupełniania listy o nazwiska kandydatów, zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście; nie obowiązuje zatem zakaz określony w pkt II.3 i III.3. W przypadku nieusunięcia wad zgłoszenia w odniesieniu do poszczególnych kandydatów zgłoszonych na liście kandydatów na posłów listę rejestruje się w zakresie nieobjętym wadą, a odmawia rejestracji w odniesieniu do kandydatów zgłoszonych wadliwie; jest to jednak dopuszczalne tylko wówczas, gdy liczba kandydatów pozostających na liście nie jest mniejsza niż liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym. W przypadku gdy liczba prawidłowo zgłoszonych kandydatów jest mniejsza od liczby wybieranych posłów, komisja odmawia rejestracji listy w całości (art. 215 § 3).

W uchwale o odmowie rejestracji podaje się uzasadnienie odmowy oraz pouczenie o przysługującym zgłaszającemu prawie odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości uchwały (opublikowania jej na stronie internetowej delegatury Krajowego Biura Wyborczego obsługującej tę komisję); uchwałę podaje się do publicznej wiadomości oraz doręcza się osobie zgłaszającej listę lub kandydata (art. 218).

4. Jeżeli liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora jest mniejsza niż ustawowo wymagana, komisja wzywa zgłaszającego do uzupełnienia wykazu podpisów. Sposób uzupełnienia wykazu podpisów komisja ustala odpowiednio do charakteru stwierdzonej wady, z tym że wykaz podpisów złożony komisji wraz ze zgłoszeniem nie może być przekazany zgłaszającemu w celu uzupełnienia. Osoba zgłaszająca listę kandydatów na posłów lub kandydata na senatora może bez wzywania komisji uzupełnić wykaz podpisów.

Uzupełnienie wykazu podpisów może być dokonane tylko do czasu upływu terminu przewidzianego do zgłoszenia list kandydatów na posłów lub kandydatów na senatora, tj. **najpóźniej do godz. 16.00 w dniu 6 września 2023 r.** Jeżeli ustalenia wad wykazu podpisów komisja dokona po upływie ustawowego terminu dla przyjmowania zgłoszeń lub gdy do upływu tego terminu zgłaszający nie dokonał uzupełnienia wykazu podpisów, komisja odmawia rejestracji listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora.

W przypadku komitetów wyborczych, których listy kandydatów zgłoszone na podstawie podpisów poparcia nie zostaną zarejestrowane co najmniej w połowie okręgów wyborczych, komisja postanawia o odmowie zarejestrowania listy zgłoszonej bez podpisów poparcia na podstawie oświadczenia o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2.

W uchwale o odmowie rejestracji podaje się uzasadnienie odmowy oraz pouczenie o przysługującym zgłaszającemu prawie odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 2 dni od daty podania do publicznej wiadomości uchwały komisji (opublikowania jej na stronie internetowej delegatury Krajowego Biura Wyborczego obsługującej komisję); uchwałę podaje się do publicznej wiadomości oraz doręcza się osobie zgłaszającej listę lub kandydata (art. 216 i art. 218).

5. Osoba zgłaszająca listę kandydatów na posłów, która w zgłoszeniu zadeklarowała, że dołączono do niego wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy, może po dokonaniu zgłoszenia złożyć komisji oświadczenie o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2. Oświadczenie musi zostać złożone na piśmie. Oświadczenie komisja opatruje datą i godziną jego przyjęcia.

Możliwe jest także doręczenie podpisów poparcia dla zgłoszenia listy mimo wcześniejszego złożenia oświadczenia o skorzystaniu z uprawnienia, o którym mowa w art. 210 § 2. Doręczenie podpisów możliwe jest jednak wyłącznie do upływu terminu zgłaszania list, tj. **najpóźniej do godz. 16.00 w dniu 6 września 2023 r.**

6. W przypadku gdy listy kandydatów danego komitetu wyborczego zostały zarejestrowane w co najmniej 21 okręgach wyborczych, pozostałe komisje, w których komitet ten również dokonał zgłoszenia listy kandydatów na posłów, mogą odstąpić od sprawdzania wykazów podpisów tego komitetu wyborczego, z uwagi na spełnienie warunku, o którym w art. 210 § 2, mimo tego, że osoba dokonująca zgłoszenia dołączyła do niego wykaz podpisów i nie dostarczyła oświadczenia o skorzystaniu z tego uprawnienia.
7. Jeżeli w toku sprawdzania wykazu podpisów wyborców komisja poweźmie uzasadnione wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź co do wiarygodności podpisów, dokonuje ona w terminie 3 dni sprawdzenia tych danych bądź wiarygodności podpisów, w sposób przewidziany w art. 217 § 1, tj. przeprowadza postępowanie wyjaśniające polegające w szczególności na sprawdzeniu danych w oparciu o dane zawarte w Centralnym Rejestrze Wyborców lub sprawdzeniu wiarygodności podpisów w oparciu o dostępne urzędowo dokumenty, a w miarę potrzeby występuje o wyjaśnienia wyborców. Jednakże wyjaśnienia wyborców w przypadku braku wymaganej liczby podpisów poparcia mogą dotyczyć tylko ewentualnego potwierdzenia, czy figurująca w wykazie osoba udzielała w ogóle poparcia (np. zachodzi uzasadnione podejrzenie sfalszowania podpisu konkretnego wyborcy). Informacje wyborcy nie mogą natomiast polegać na poprawianiu błędnych danych, które są weryfikowane z danymi z Centralnego Rejestru Wyborców.

Mimo że termin na dokonanie tych czynności ma charakter instrukcyjny, należy dążyć do jego dotrzymania. O wszczęciu postępowania wyjaśniającego należy niezwłocznie powiadomić osobę zgłaszającą listę kandydatów na posłów lub kandydata na senatora.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania komisja stwierdzi, że zgłoszenie listy kandydatów na posłów bądź kandydata na senatora nie zostało poparte ustawowo wymaganą liczbą podpisów, komisja wykonuje czynności, o których mowa w pkt 4.

8. Komisja wykonuje zadania związane z rejestracją list kandydatów na posłów i kandydatów na senatora, mając na uwadze terminy wykonania innych czynności wyborczych, przewidziane w ustawie. Komisja zapewnia zwłaszcza sprawne rozpatrywanie zgłoszeń list lub kandydatów na senatora, tak aby zakończyć procedurę rejestracyjną w jak najkrótszym

czasie po dokonaniu zgłoszeń. Ma to szczególne znaczenie wobec zgłoszeń wniesionych bezpośrednio przed upływem terminu do ich dokonania, w odniesieniu do których postępowanie rejestracyjne, w tym ewentualne usuwanie stwierdzonych wad, odbywać się będzie po tym terminie. Nie może to jednak mieć wpływu na terminowe sporządzenie przez komisję i podanie do publicznej wiadomości obwieszczeń o zarejestrowanych listach i kandydatach.

V. Numery list kandydatów na posłów i obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatora

1. Po przekazaniu przez Państwową Komisję Wyborczą informacji o wylosowanych jednolitych numerach dla list kandydatów na posłów komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy w więcej niż jednym okręgu wyborczym, komisja przeprowadza losowanie numerów dla list tych komitetów wyborczych, których listy zostały zarejestrowane wyłącznie w danym okręgu wyborczym. O terminie i miejscu losowania należy zawiadomić osoby, które dokonały zgłoszeń. Nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania. Losowanie przeprowadza się w następujący sposób:
 - 1) do jednakowych pojemników wkłada się kartki z nazwami komitetów wyborczych, które zarejestrowały listę kandydatów na posłów wyłącznie w danym okręgu wyborczym. Pojemniki te wkłada się do jednego naczynia;
 - 2) do takich samych jednakowych pojemników wkłada się kartki z kolejnymi liczbami całkowitymi list, począwszy od pierwszego numeru po numerze przyznany przez Państwową Komisję Wyborczą. Pojemniki z kartkami zawierającymi liczby wkłada się do drugiego naczynia;
 - 3) czynności losowania dokonują wyznaczeni przez komisję członkowie;
 - 4) z właściwego naczynia, po wymieszaniu pojemników, losujący członek komisji wyjmuje pojemnik z nazwą komitetu wyborczego, a inny członek komisji pojemnik z kartką zawierającą liczbę stanowiącą numer dla listy tego komitetu wyborczego;
 - 5) po wyjęciu pojemników osoby losujące otwierają je i odczytują z wyjętych kartek nazwę komitetu wyborczego oraz wylosowany numer listy. Kartki okazuje się obecnym przy losowaniu;
 - 6) wyjęte z pojemników kartki należy połączyć (np. zszyć); stanowią one dokumentację losowania, którą należy załączyć do protokołu;
 - 7) po zakończeniu losowania przewodniczący komisji odczytuje numery list wylosowane dla wszystkich komitetów wyborczych w kolejności od numeru najniższego do najwyższego.

Z przeprowadzonego losowania należy sporządzić protokół, a o wylosowanych numerach list niezwłocznie zawiadomić osoby zgłaszające listy i Państwową Komisję Wyborczą (art. 220).

W przypadku braku pojemników na kartki z nazwami komitetów i numerami list do losowania mogą zostać wykorzystane nieprzezroczyste koperty.

2. Po wylosowaniu numerów list komisja ustala treść obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów na posłów, zawierającego informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list.

W obwieszczeniu podaje się także treść części A Oświadczenia lustracyjnego, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, tych kandydatów, którzy w Oświadczeniu wskazali, że pracowali, pełnili służbę i/lub byli tajnymi współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

3. W odniesieniu do kandydatów, którzy przedłożyli Informację o uprzednim złożeniu Oświadczenia lustracyjnego, treść Oświadczenia komisja ustala, występując z pytaniem do Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Kopię odpowiedzi z Biura Lustracyjnego komisja przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej wraz z dokumentami, o których mowa w pkt IV.2 zdanie drugie. Do przygotowania wystąpienia komisja korzysta z systemu informatycznego.

Na obwieszczeniu nie umieszcza się symboli graficznych partii ani komitetów wyborczych.

Treść obwieszczenia zawierającego informacje o zarejestrowanych kandydatach na senatora komisja ustala odrębnie, podając te same dane zawarte w zgłoszeniach kandydatów, które umieszcza się w obwieszczeniu o zarejestrowanych listach kandydatów na posłów, z tym że nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na senatora umieszcza się w porządku alfabetycznym.

Obwieszczenia powinny zostać rozplakatowane najpóźniej w 10. dniu przed dniem wyborów (art. 221 § 2), tj. do dnia 5 października 2023 r. Po jednym egzemplarzu obwieszczeń przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

VI. Zmiany w zarejestrowanych listach kandydatów na posłów. Unieważnienie rejestracji list kandydatów na posłów. Skreślenie kandydata na senatora. Zgłoszenie nowego kandydata na senatora

1. Komisja skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów na posłów nazwisko kandydata, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie (art. 222 § 1). Uzupełnienie zarejestrowanej listy kandydatów na posłów o nowego kandydata może mieć miejsce tylko wtedy, gdy skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci i spowodowało, że na liście tej pozostało mniej kandydatów niż wynosi liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym. W takim przypadku komisja powiadamia osobę zgłaszającą tę listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata; zgłoszenie nowego kandydata nie wymaga poparcia podpisami wyborców. Uzupełnienia listy można dokonać najpóźniej 13. dnia przed dniem wyborów (art. 222 § 2 w związku z art. 9 § 2), tj. **do dnia 2 października 2023 r.**

Gdy skreślenie kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub jeśli lista nie została uzupełniona w terminie, a pozostaje na niej mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu – komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od uchwały komisji w tej sprawie nie przysługuje środek prawny (art. 222 § 3).

Jeżeli nastąpiło rozwiązanie komitetu wyborczego (art. 101 § 1 i 3), komisja unieważnia rejestrację listy tego komitetu. Od uchwały komisji nie przysługuje środek prawny (art. 222 § 4).

2. Jeżeli kandydat na senatora zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie albo nastąpiło rozwiązanie komitetu wyborczego, komisja skreśla kandydata na senatora. Od uchwały komisji w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.

Jeżeli skreślenie kandydata na senatora nastąpiło wskutek jego śmierci, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą kandydata o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 13. dniu przed dniem wyborów (art. 265a), tj. do dnia 2 października 2023 r.; zgłoszenie nowego kandydata nie wymaga poparcia podpisami wyborców (art. 265a).

3. Zawiadomienie wyborców o zmianach, o których mowa w pkt 1, następuje w formie obwieszczenia. Jeśli wydrukowanie obwieszczenia przed dniem głosowania jest niemożliwe, należy zapewnić umieszczenie odpowiedniej informacji w lokalach obwodowych komisji wyborczych i na stronie internetowej delegatury Krajowego Biura Wyborczego obsługującej komisję oraz, w miarę możliwości, podać ją w formie komunikatu w lokalnych mediach. Jeden egzemplarz obwieszczenia lub informacji przekazuje się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej (art. 222 § 5).